

Štěpánka Pražáková – Tady a tam: české au-pair v anglofonním prostředí v transnacionální perspektivě

Posudek vedoucího diplomové práce

Vedoucí: Tomáš Samek

Diplomová práce Štěpánky Pražákové se věnuje dívkám, která pracovaly nebo stále ještě pracují jako au-pair v Anglii a Irsku; přitom se soustřeďuje na dva velké cíle: za prvé popsat proměny jejich identity, rolí a statusů pod vlivem této zkušenosti; za druhé přetavit tento popis do jednotícího konceptuálního rámce, jímž má být transnacionální perspektiva. To prvé se autorce více méně daří, zatímco to druhé se jí daří podstatně méně.

Práce má jasné zadání, ale problém je již v anotaci, která je formulačně o poznání horší než samotné zadání a navíc hned ve třetí větě obsahuje chybu, o níž bych se nezmiňoval, kdyby pro tuto práci nebyla typická. Ta věta začíná: „Používám zde jak o teoretická fakta, tak vlastní výzkum (...)“ – jde patrně o nepozornost, ale v klíčovém místě textu, jímž je anotace. V původní verzi práce se to takovými chybami hemžilo na každé straně: je dobré diplomantku pochválit za to, že naprostou většinu těchto chyb po upozornění školitele odstranila; co čtenář neví: že když se tu a tam přece jen s chybičkou tohoto druhu setká, je to zlomek původního stavu. Autorka vskutku projevila velkou snahu odstranit chyby, na které jsem ji upozornil.

Pravda, v pravopisu to bylo mnohem snazší než v samotné analýze, kde už k tak výraznému zlepšení nedošlo: i tam je patrný posun k lepšímu, ale zde již autorka naráží na jisté meze svého slohu. Ten se vyznačuje zejména těmito nedostatky:

Na některých místech si autorka nevšímá logického rozporu, ať už ve výpovědích vlastních či v narativních informátorek. Typický příklad: Pája na str. 46 vypovídá, že ji práce au-pair změnila; týž odstavec je ukončen tím, že říká: „Myslím, mě práce nijak zásadně nezměnila.“ Tak jak je to? Změnila ji jen nepodstatně? Nebo proč si vypravěčka tak očividně protirečí? Zde bychom čekali vysvětlení samotné diplomantky, ale nedočkáme se ho. Text plyne, jako by se v něm nic podivného nestalo.

Tím se dostávám k jádru pudla: jím je jistá analytická chudoba a podstatná teoretická nedotaženost práce. Nelze to říci o celém textu: prvních jedenáct kapitol – vzhledem k jejich minimálnímu rozsahu spíš kapitolek – vypadá v mnoha směrech nadějně: najdeme tu dobré postřehy z literatury i z terénu, které se vztahují k výzkumné otázce, tj. proměnám sociálních rolí, identit a statusů, tedy k již zmíněnému prvnímu cíli práce. Autorka si postupně všímá různých facet procesu proměny, jímž prochází většina au-pair: goffmanovsky vnímá změnu chování v době

přítomnosti rodičů; zaznamenává proměnu postojů k politice rodné země, když se z ní vzdálíme; popisuje jazykovou adaptaci i dílčí začleňování do rodiny a exkluzi z ní po návratu au-pair do vlastí. Považuji za přednost, že přitom dokáže propojovat osobní zkušenost s literaturou odbornou, tu zas s beletrií a to vše opět se zkušeností jiných au-pair, s nimiž se setkala buď osobně, nebo prostřednictvím komunikačních technologií.

Jenže tenhle velmi slibný vstup – vzdor jistým nedotaženostem a své útržkovitosti povětšinou relevantní vzhledem k vymezené výzkumné otázce – se láme ve dvanácté kapitole. Od této chvíle autorka líčí své zážitky z terénního deníků a od strany 44 pak zážitky informatorek. Samotný nápad uvést příklady z terénu i narativy těch druhých je dobrý; potíží je v tom, že tu skoro úplně chybí analýza, která by vevazovala tato prostá vyprávění do souvislosti s určitým jednotčím teoretickým konceptem. O transnacionální perspektivě je tu méně, než by bylo žádoucí. Kdyby ty pasáže opravdu obsahovaly pojmové ukotvení, nevyčítal bych autorce, že tyto popisy vlastních či cizích zkušeností zabírají tak velký kus práce. Ale vzhledem k tomu, že nejsou analyticky dotažené ani přetavené v teoreticky zajímavé postřehy, je celá tato pasáž příliš dlouhá vzhledem k celku díla. Řečeno stručně: terénní komponenta je robustní a přesvědčivá, nikoli však svým zpracováním, nýbrž pouze extenzivně.

Přitom autorka četla mnoho podstatných děl k tématu, a to i v angličtině; leč v textu se jich dotýká jen letmo a ve zmíněné empirické pasáži chybí teorie skoro úplně. Jde o prostý výčet zkušeností a jejich komparaci co do podobností a rozdílů: to samo o sobě není špatné, ale je to teprve východisko, z něhož by měla vyrůst přesvědčivá odpověď na otázky, jež jsou nastoleny zadáním.

Stylově je práce vcelku pěkná a vzdor občasným škobrtnutím se čte snadno; autorka se povětšinou vyjadřuje srozumitelně, i když jí pohříchu často chybí hloubka a místy i logická konzistence. Tím se žel celé dlouhé pasáže mění v triviální vyprávění. Práci **doporučuji k obhajobě a navrhuji pro ni známku velmi dobře minus.**

Tomáš Samek

V Praze 11. 1. 2016